

בפסח - כולנו "אח"

נתמקד באמירה השוויונית של הגמרא לפיה כל אישה, בין אם זריזה ובין אם פחות – ראויה לאפיית המצות. לפני שנרחיב, נציין כי ייתכן שהגמרא מדברת דווקא על הנשים מסיבות היסטוריות – בתקופת חז"ל כנראה הנשים היו אחראיות על אפיית המצות. כיום, כאשר גם גברים שותפים באותה המלאכה, נראה כי נכון להתייחס לגמרא זו בתור קריאה שוויונית לכל הנשים והגברים גם יחד. אין צורך בכישורים מיוחדים. או במעמד מיוחד. ולא בודקים "קורות חיים".

רגע, חבינים

רגע, חבינים

הסוגייה שלנו מתייחסת לחלק במשנה בה מתוארת מלאכת אפיית המצות בדרך הבאה: כמה נשים סביב תנור אחד אופות ביחד מצות - אחת לשה, השניה מסדרת ומרדדת את הבצק, והשלישית אופה. שיטת סרט-נע שכזו. באותה המשנה, רבי עקיבא אומר כי לא כל התנורים, העצים, והנשים – שווים. כלומר, ישנם תנורים שלוקח להם יותר זמן להתחמם, עצים לחים שמתבערים לאט יותר, ונשים שאינן זריזות. השאלה העולה מכאן היא האם כל סוגי התנורים, העצים, והנשים כשרים למלאכה זו. האם אכן כולן יכולות להשתתף במלאכת האפייה כאחת, גם מי שממש איטית? הרי גורם הזמן כאן הוא משמעותי ביותר. כל השאלות הללו קשורות בקצב המלאכה, ועל כולן הגמרא משיבה שהכלל היחיד הוא: תפח – תלטוש בצון. כלומר, אם הבצק מתחיל לתפוח מיד יש להכות בו במים קרים שמונעים את התפיחה, ולהמשיך להתעסק איתו בלי הפסקה. להיות בתשומת לב מלאה כל הזמן, רק שלא יתפח. לכן השיטה הנבחרת היא שיטת הסרט-הנע שמאפשרת מצב בו הבצק לא יישאר לבד. נראה שהגמרא בעצם אומרת כי אין כאן מקום להבחנות בין סוגי הנשים, ובין מצבי העצים והתנורים, ובלבד ש"אם תפח – תלטוש בצון". יוצא אם כן שכל הנשים כשרות למלאכה החשובה של אפיית המצות, כשהעיקר הוא לאו דווקא משך הזמן – אלא ההתעסקות התמידית בבצק ומניעת התפיחה.

ת"ר לשה היא מקטפת וחבירתה לשה תחתיה מקטפת היא אופה וחבירתה מקטפת תחתיה והשלישית לשה אופה לשה וחבירתה אופה תחתיה והשלישית מקטפת וחזרת חלילה כל זמן שעוסקות בבצק אינו בא לידי חימוץ:

ר"ע אומר לא כל הנשים וכו':

תניא אמר רבי עקיבא דנתי לפני רבן גמליאל ילמדינו רבינו בנינים זריזות או בנינים שאין זריזות בעצים לחים או בעצים יבשים בתנור חם או בתנור צונן אמר לי אין לך אלא מה שישנו חכמים זה הכלל תפח תלטוש בצון:

מה קורה כשהשרה
לשוליון חברתי
אופה מצות??

כולם מוזמנים לקחת חלק. אפיית המצות היא בעצם אירוע חברתי שוויוני, ומעניין לחשוב מתוך כך על הקשר בין מצות לשוויון. המצה מתקשרת במקורות רבים למידת הענווה ולפשטות, לחזרה אל הראשית, אל מצב התחלתי בו כולנו שווים. אפשר לראות שבראשית חיינו – כילדים שטרם הספיקו לתפוח, אנחנו פחות שיפוטניים, פחות מתנשאים, ואין לנו "פוזזה". ניתן לומר שהמצה קוראת לנו לחזור אל הילדות, אל המקום בו כולנו אחד. להיזכר שבשורש כולנו חוצבנו מאותו המקום, ולהתחבר לרגע בו העם שלנו נולד אחרי יציאת מצרים. ללוש את הלב ולדאוג שלא יתפח ולא יתגאה, שישב אל מצבו המקורי.

לפי הגמרא שלנו באמת המטרה המרכזית של ההתכנסות כאן היא – שהבצק לא יתפח. אם התפיחה היא הגאוה על הבריות, מובן שגם הצורה החברתית של אותה ההתכנסות תהיה שוויונית בעצמה. יחד עם זאת, במשך השנה השוויון אינו טשטוש ההבדלים בינינו – מותר לאכול חמץ ולהיות אנשים בוגרים, אפילו מצווה. אנחנו עוברים בעולם תהליך של התבגרות ותפיחה, ומחדדים את יכולת השיפוט שלנו. אך כל פועלנו בעולם הופך לטוב בתנאי שהוא מתחיל מהמצה, כשאנחנו זוכרים את הראשית. בפסח מבקשים ממנו לרגע להסיר את הכל ולהתחיל מהתחלה. לזכור – מאין באנו. מ"אין" בו כולנו שווים.